

CZĘŚĆ III: RECENZJE

RECENZJA KSIĄŻKI:
GRZEGORZ RDZANEK, ROZWÓJ ZDOLNOŚCI OPERACYJNYCH
UNII ZACHODNIOEUROPEJSKIEJ OD MAASTRICHT DO AMSTERDAMU
Z UWZGLĘDNIENIEM ROLI CZŁONKA STOWARZYSZONEGO
NA PRZYKŁADZIE NORWEGII,
OFICYNA WYDAWNICZA ARBORETUM, WROCŁAW 2013, SS. 289

REVIEW OF THE BOOK:
GRZEGORZ RDZANEK, ROZWÓJ ZDOLNOŚCI OPERACYJNYCH
UNII ZACHODNIOEUROPEJSKIEJ OD MAASTRICHT DO AMSTERDAMU
Z UWZGLĘDNIENIEM ROLI CZŁONKA STOWARZYSZONEGO
NA PRZYKŁADZIE NORWEGII,
PUBLISHING HOUSE ARBORETUM, WROCŁAW 2013, PP. 289

Rozprawy Społeczne, nr 1 (IX), 2015

Tomasz Kośmider

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Kośmider T. (2015), *Recenzja książki: Grzegorz Rdzanek, Rozwój zdolności operacyjnych Unii Zachodnioeuropejskiej od Maastricht do Amsterdamu z uwzględnieniem roli członka stowarzyszonego na przykładzie Norwegii*. Rozprawy Społeczne, 1 (IX), s. 79-80

Problem bezpieczeństwa, wobec nieprzewidywalności i globalizacji zagrożeń, stanowi poważne wyzwanie dla współczesnego świata. Ze względu na zaangażowanie Europy w działania podejmowane na rzecz rozwiązywania konfliktów i definiowanie standardów współdziałania w wymiarze polityczno-militarnym rola państw Starego Kontynentu w tym zakresie jest nie do przecenienia. Potwierdza to także rozgrywający się konflikt rosyjsko-ukraiński.

Istotne znaczenie w procesie projektowania przetrzeźni bezpieczeństwa globalnego i regionalnego odegrała powstała w 1954 r. – z przekształcenia Unii Zachodniej – Unia Zachodnioeuropejska. Podjęte inicjatywy świadczą o dużej determinacji w kwestii osiągnięcia militarnej integracji Europy oraz umocnienia wzajemnych więzi łączących państwa sojusznice. Pierwsze trzy dekady funkcjonowania Unii Zachodnioeuropejskiej nie doprowadziły do wygenerowania własnego potencjału militarnego umożliwiającego planowanie wielonarodowych operacji wojskowych w sytuacji zagrożenia. Można zaryzykować twierdzenie, że analizowany sojusz polityczno-obronny państw europejskich funkcjonował w „uśpieniu”. Jakościowe zmiany wiążąc należy z posiedzeniem Rady Ministrów Unii Zachodnioeuropejskiej, które miało miejsce w Rzymie

w październiku 1984 r. Zdecydowano wówczas o zintensyfikowaniu działań na rzecz włączenia aliansu w euroatlantycki system bezpieczeństwa oraz wyposażenia go w instrumenty pozwalające na realizację zadań o charakterze wojskowym. Trzy lata później w Hadze przyjęty został przez Radę Unii Zachodnioeuropejskiej dokument, opatrzone tytułem: „Platforma europejskich interesów w dziedzinie bezpieczeństwa”. Stanowił on swoisty filar europejskiej koncepcji bezpieczeństwa i obrony wznoszonej w oparciu o strukturę Unii Zachodnioeuropejskiej w latach dziewięćdziesiątych dwudziestego stulecia. Zgodnie z Traktatem o Unii Europejskiej z Maastricht z 1992 r. UZE przypisano priorytetowe znaczenie w rozwoju Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (CFSP), stanowiącej II filar Unii Europejskiej. Nowy instrument do działania CFSP w postaci wspólnych strategii, których precyzowanie należy do Rady Europejskiej, wprowadził w 1997 r. Traktat Amsterdamski.

W 1992 r. Unię Zachodnioeuropejską tworzyły: Belgia, Francja, Hiszpania, Holandia, Luksemburg, Republika Federalna Niemiec, Wielka Brytania oraz Włochy. Wkrótce wspólnota państw powiązanych ze strukturami UZE powiększyła się o członków państw stowarzyszonych, obserwatorów oraz partnerów stowarzyszonych. Dla działalności aliansu szczególnie istotne pozostawało zbudowanie płaszczyzny kooperacji z członkami stowarzyszonymi, a więc państwami należącymi do Sojuszu Północnoatlantyckiego, pozostawiającymi

Adres do korespondencji: Tomasz Kośmider, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, ul. Sidorowska 95/97, 21-500 Biała Podlaska, e-mail: t.kosmider@aon.edu.pl, tel.(22) 68 13 150

stającymi jednocześnie poza strukturami Unii Europejskiej. Zresztą relacje te stanowiły niejednokrotnie pozytywny impuls na rzecz ewolucji ich doktryn bezpieczeństwa oraz narodowego podejścia do kwestii operacji stabilizacyjnych.

Na lata dziewięćdziesiąte dwudziestego stulecia przypada okres dużej aktywności Unii Zachodnioeuropejskiej w poszukiwaniu własnej roli, adekwatnej do aspiracji państw członkowskich oraz wyzwań i potrzeb międzynarodowego systemu bezpieczeństwa. Zamierzano przygotować grunt dla prowadzenia samodzielnych operacji wojskowych w ramach trzech rodzajów operacji petersberskich. Pewnym symbolem zachodzących zmian stała się koncepcja tworzenia Wielonarodowych Połączonych Sił Zadaniowych (CJTF). Traktat o Unii Europejskiej w Amsterdamie wzmocnił formalne oraz decyzyjne związki pomiędzy Unią Zachodnioeuropejską, a Unią Europejską. Na okres ten przypada też intensyfikacja wzajemnych relacji z NATO. Przeanalizowanie funkcjonującej wówczas UZE, czego podjął się Autor, stanowi warunek konieczny do zrozumienia procesów zachodzących na płaszczyźnie polityczno-strategicznej po upadku żelaznej kurtyny, tym bardziej, że Unia Zachodnioeuropejska – działająca w oparciu o Traktat Brukselski z 17 marca 1948 r. – wpłynęła znacząco na proces budowy autonomicznych europejskich zdolności operacyjnych, kładąc podwaliny pod Europejską Politykę Bezpieczeństwa i Obrony.

W historiografii polskiej brakuje opracowań w sposób wyczerpujący poruszających problematykę organizacji i funkcjonowania Unii Zachodnioeuropejskiej. Na wspomnienie zasługują przede wszystkim prace autorstwa Jarosława Gryza, *Unia Zachodnioeuropejska*, Toruń 1997 (1999) oraz Ryszarda Zięby, *Europejska Tożsamość Bezpieczeństwa i Obrony: koncepcja, struktura funkcjonowania*, Warszawa 2000. Podjęte badania przez doktora Grzegorza Rdzanek, pracownika naukowo-dydaktycznego Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego uznać należy więc jako przymiślane i w pełni uzasadnione.

Monografia ma konstrukcję problemowo-chronologiczną, co pozwala na bardziej przejrzyste ukazanie procesów, zachodzących szczególnie w latach dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku, odnoszących się do działań podejmowanych przez „Unię Zachodnioeuropejską na rzecz zbudowania komponentu wojskowego podporządkowanego jej politycznie”. Składa się ze wstępu, dziesięciu rozdziałów oraz zakończenia. Prowadzone analizy dotyczące wymiaru normatywnego, koncepcyjnego, czy też strukturalnego konstruowania europejskich sił kierowanych przez UZE tworzą, jak możemy przeczytać w pracy, podstawę dla budowania opinii i ocen co do tworzenia „autonomicznego” potencjału wojskowego Unii Zachodnioeuropejskiej, aspektów politycznych oraz militarnych przemian w obrębie europejskiego systemu bezpieczeństwa ostatniej dekady dwudziestego stulecia, elementów poszczególnych polityk bezpieczeństwa państw Starego Kontynentu, a także koncepcji wykorzystania potencjału militarnego po zakończeniu zimnej wojny. Rozważania

zamyka rozdział dziesiąty poświęcony udziałowi Królestwa Norwegii w systemie bezpieczeństwa stworzonym przez UZE.

W recenzowanej książce Doktor Rdzanek zawarł najważniejsze wyniki swych dociekań, które stanowią zwięzłą narrację historyczną, dotyczącą ważnych problemów. Na podkreślenie zasługuje też widoczne w pracy dążenie do zachowania obiektywizmu w zakresie formułowanych ocen. Należy mieć przy tym świadomość, że problematyka współpracy polityczno-wojskowej państw europejskich, prowadzona w nowej rzeczywistości polityczno-strategicznej po upadku żelaznej kurtyny, mając wymiar wielowątkowy i wielopłaszczyznowy powoduje pewną trudność badawczą przede wszystkim na etapie deskrypcji.

Realizując obszerny i złożony temat badawczy Autor starał się uwzględnić wiele aspektów związanych z funkcjonowaniem Unii Zachodnioeuropejskiej. Podstawę badawczą prezentowanych treści stanowią różnorodne dokumenty dotyczące polityki bezpieczeństwa europejskiego. Bazowanie przez Autora wyłącznie na źródłach i opracowaniach anglojęzycznych, dodajmy niejednokrotnie trudno dostępnych dla polskiego badacza i czytelnika, stanowi dość ciekawą propozycję metodologiczną. O dużej wartości merytorycznej recenzowanego opracowania przesądza nie tylko ilość i jakość zebranego materiału lecz jego ocena, analiza i wyprowadzenie syntetycznych wniosków. Grzegorz Rdzanek wykazał się dużą wiedzą i sprawnością warsztatową. Zagadnienia prezentowane w książce z całą pewnością przyczynią się do rozwoju wiedzy z zakresu nauk o bezpieczeństwie. Szkoda jedynie, że pracy nie wyposażono w indeksy a rozdziałów w podsumowania. Z całą pewnością wzbogaciłoby to książkę i było pomocne w jej lekturze.

Uwagi te nie umniejszają walorów poznawczych rozprawy. Monografia odznaczając się ciekawym spojrzeniem na poruszaną problematykę, w znaczący sposób wypełnia lukę, jaka istnieje w polskiej historiografii w obszarze funkcjonowania Unii Zachodnioeuropejskiej akcentując osiągnięcia nie istniejącego już dziś aliansu w procesie budowy autonomicznych europejskich zdolności operacyjnych¹. Całość stanowi interesujący, a przede wszystkim wartościowy merytorycznie tekst. Należy podkreślić, że wszystkie zawarte w książce ustalenia i uwagi zostały dobrze uzasadnione w toku wykładu. Są wynikiem wieloletnich i skrupulatnych badań oraz znajomości przez Autora już ogłoszonych drukiem dociekań środowiska naukowego.

Monografia jest dojrzałą próbą odpowiedzi na zawarte w niej pytania badawcze. Wnosi znaczący wkład w rozwój nauk o bezpieczeństwie, przyczyniając się do przybliżenia problematyki szeroko rozumianego bezpieczeństwa międzynarodowego w tak rzadko prezentowanym ujęciu. Publikacja stanowi zarazem podsumowanie, jak i punkt wyjścia dla wszystkich zainteresowanych kwestiami zagrożeń i bezpieczeństwa w środowisku kształtowanym przez współpracę państw europejskich.

¹ UZE została rozwiązana w związku z wejściem w życie traktatu lizbońskiego.